

*Департамент освіти і науки
Дніпропетровської обласної державної адміністрації
Відділ освіти Солонянської районної державної адміністрації
Солонянський районний науково-методичний кабінет
Комунальний заклад освіти «Письмечівська середня загальноосвітня школа
I-III ступенів Солонянської районної ради Дніпропетровської області»*

***Формування соціальної
компетентності учнів
через впровадження продуктивного
навчання на уроках географії
та в позаурочний час***

Приймак Олена Миколаївна

Солоне
2015

Приймак Олена Миколаївна

Вчитель географії

КЗО «Письмечівська середня загальноосвітня школа I – III ступенів
Солонянського районної ради Дніпропетровської області».

**Формування соціальної компетентності учнів через впровадження
продуктивного навчання на уроках географії та в позаурочний
час**

Досвід роботи поєднує традиційні і нетрадиційні форми і методи продуктивного навчання, допомагає запровадити інноваційні технології навчання, сприяє виробленню навиків практичного застосування набутих знань, належного рівня навчальних досягнень учнів, розвитку творчих здібностей та обдарувань. В даній роботі зацентровано увагу на розвиток інноваційної компетентної особистості шляхом вдосконалення уроку географії за рахунок використання продуктивного навчання на основі традиційних та інноваційних технологій. Рекомендовано учителям географії.

Матеріали схвалені засіданням методичного об'єднання (протокол № 4 від 15.05. 2014)

Обсяг: 20 ст.

Зміст

I. Вступ.....	4
II. Продуктивне навчання	4
1. Інтерактивні технології в системі продуктивного навчання.....	4
2. Технології інтенсифікації навчання	8
3. Технологія проблемного навчання	10
4. Технологія проектів	11
5. Технології різнорівневого (диференційованого) навчання	13
6. Інформаційна комп'ютерна технологія	13
7. Науково – дослідницька діяльність	14
III. Робота з обдарованими дітьми	15
IV. Позурочна діяльність	16
V. Нестандартні уроки	17
VI. Висновок	19
VII. Бібліографія (список використаної літератури)	20

I. ВСТУП

*Усе в нашій педагогічній справі вирішує майстерність.
Але яким довгим та складним для вчителя буває шлях до неї!*

Ю.П.Азаров

«Урок – це сонце, навкруги якого, як планети, обертаються усі інші форми навчальних занять». Головна продукція педагога – урок. Це є найскладнішим психолого-педагогічним процесом, актом учительської творчості, до якої пред'являються сотні різних вимог.

Як же вибрати з великої кількості технологій яка саме потрібна на уроках? Як вирішити для себе, що вибрати в систему своєї роботи? Новітніми підходами до організації навчання у сучасній школі є застосування продуктивної технології..

I. ПРОДУКТИВНЕ НАВЧАННЯ

Продуктивна технологія — це універсальна оболонка, яка забезпечує на виході гарантований продукт будь-якого сенсу (змісту), що задається метою. Сутність технології — досягнення результату через власну самостійну діяльність. Серцевина продуктивної технології — продуктивний урок. На продуктивному уроці органічно взаємодіють між собою учитель, учень і навчальна дисципліна. Урок складається з певних елементів, з яких 5 елементів різноманітної практики, а 2 елементи стосуються пояснення, роз'яснення, інструктажу. Останні на продуктивному уроці займають максимум 15 хвилин навчального часу, а не менш як 30 хвилин уроку відводяться на різні види практичної діяльності. Мета кожного продуктивного уроку — сформувати вміння, використовуючи набуті знання.

Продуктивний урок — це практична реалізація базової моделі продуктивної технології, що передбачає:

- розподіл мети навчання на конкретні завдання;
- повне розуміння та прийняття учнями цілей, що ставляться перед ними;
- розподіл процесу навчання на окремі кроки за кількістю поставлених завдань.

1. Інтерактивні технології в системі продуктивного навчання

Активними формами продуктивного навчання, що забезпечують творчу діяльність учнів, є уроки з використанням **інтерактивних і проектних технологій**.

Слово „інтерактив” прийшло до нас з англійської від слова „interact”, де „inter” – взаємний і „act” – діяти. Таким чином інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спільна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це спів навчання, взаємонавчання, де і учень, і учитель є рівноправними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншим, так і однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення.

Інтерактивні технології за формами навчання розподіляються на 4 групи: інтерактивні технології кооперативного навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань.

Розглянемо деякі види інтерактивних технологій:

Робота в малих групах (дає змогу набутти навичок спілкування та співпраці). За умов роботи в групах всі діти в класі можуть отримати можливість говорити, висловлювати власну думку. Робота в парах дає можливість учням подумати, обмінятися ідеями з партнером, вона сприяє розвитку навичок спілкування, критичного мислення, вміння переконувати і вести дискусії. Під час роботи в групах можна виконати вправи, які за інших умов потребують багато часу (рис.1).

Робота в групах, 7 клас.

Коло ідей (метою обговорення є залучення всіх до обговорення певної проблеми). Необхідно поставити дискусійне питання, розбити учнів на групи, вислухати відповіді кожної групи по черзі, під час обговорення теми на дошці скласти список усіх зазначених ідей.

Акваріум (такий вид діяльності на уроці допоможе вдосконалити навички роботи в малих групах). Необхідно створити групу із 4-5 чоловік, запропонувати їм завдання, потім ця група сідає в центр класу і обговорює своє питання протягом 3-5 хв., а всі інші учні класу слухають це обговорення, після закінчення група займає свої місця, а клас обговорює чи погоджується з думкою групи, чи

була їх думка аргументована і доведена, після цього місце в акваріумі займає інша група і так по черзі всі учні класу.

Мозковий шторм (це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень, що спонукає учасників проявляти свою уяву і творчість, який досягається шляхом вільного вираження думок всіх учасників і допомагає знаходити кілька рішень з даної теми). Для цього вчитель записує на дошці проблемне питання у обговоренні якого бере участь увесь клас і висуває різні ідеї, учень записує на дошці всі запропоновані ідеї, коли всі ідеї записані, їх групують, аналізують, вибирають ті ідеї, які на думку групи, допоможуть вирішенню поставленої проблеми.

Метод „Прес” (використовується у випадках, коли виникають суперечливі питання і вам потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється і переконати інших у вашій правоті, метод дає можливість виражати і формувати свою думку і впливати на думку інших співрозмовників). Під час висловлювання повинні бути такі етапи: позиція (я вважаю, що...), обґрунтування (...тому що), приклад (наприклад...), висновки (тому, я вважаю...)

Займи позицію (такий вид діяльності допоможе з'ясувати, які позиції і думки можуть існувати щодо розглядуваного проблемного питання, надається можливість висловлюватися кожному, продемонструвати різні думки, обґрунтувати свою позицію, висловлювати аргументи, порівнюючи їх з іншими, можна змінити свою позицію, якщо вас переконали). Порядок проведення: назвати тему і запропонувати вислухати висловлювання з даної теми, учню потрібно стати обличчям біля плакату(так, ні, не знаю), який відповідає його позиції, обґрунтувати свою позицію, назвати аргументи, які на нього вплинули, уважно вислухати аргументи інших, якщо учень змінює свою думку можна перейти до іншого плакату.

Навчаючи - учусь (надає можливість взяти активну участь і передати свої знання іншим). Для цього вчитель роздає картки з інформацією з даної теми, учні вивчають цю інформацію і потім діляться нею.

Мікрофон (надає можливість кожному сказати щось швидко, але по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи пропозицію).

Рольова гра, імітація (імітує реальність шляхом „ проживання ситуації ” в ролі, яка дісталась учню, та надає можливість діяти „ як насправді ”).

Аналіз ситуації, випадку, думки. Для розбору певної ситуації необхідно звертати увагу на основні моменти: якими є факти? У чому проблема ситуації? Які аргументи? У чому полягає розв'язання ситуації?

Ток – шоу (мета – отримання навичок публічного виступу та дискусування). Вчитель є ведучим: оголошується тема, висловлюються запрошені гості з цієї теми, потім слово надається слухачам, які можуть задавати запитання.

Ажурна пилка (дає можливість працювати разом, щоб вивчити значну кількість інформації за короткий час, а також заохочує допомагати один одному вчитися навчаючи). Під час роботи всі повинні бути готовими до праці в різних групах: домашня група (яка отримала завдання і вивчала його дома), експертні групи (по черзі кожна група ділиться інформацією вивченого дома), домашня група (дома ділиться вивченою інформацією з членами сім'ї).

Суд від свого імені (дає можливість отримувати уявлення про спрощену процедуру винесення судового рішення та провести рольову гру – судовий процес). Для цього необхідно: розбити клас на 3 групи(судді, обвинувачувані, обвинувачі), судді знайомляться з процедурою, обвинувачі – обговорюють зміст промови і аргументи, обвинувачувані – готують зміст заяви-відповіді та аргументи захисту. Після цього можна побачити наступне: суддя викладає суть справи, обвинувач викладає аргументи і отримує питання від судді, обвинувачуваний викладає аргументи захисту і відповідає на запитання судді, суддя виносить рішення.

На будь-якому етапі уроку для активної пізнавальної діяльності використовую різні форми групової діяльності. Наприклад, для перевірки домашнього завдання застосовую такі прийоми: «Іспит» (групи отримують картки з питаннями, на які по черзі кожний член групи відповідає), «Взаємне опитування» (клас поділяється на пари, один опитує другого, а потім міняються ролями; питання або пишу на дошці, або вони заздалегідь готують).

На етапі вивчення нового матеріалу використовую прийоми «Навчаючи – учусь», «Ажурна пилка», «Дерево рішень», «Акваріум» та ін.. Крім того, застосовую ігрові форми роботи. Так, під час вивчення теми «Океани» в 7 класі учнів поділяю на 4 групи: «Тихий океан», «Атлантичний океан», «Індійський океан», «Північний Льодовитий океан». На перших уроках кожна група відправляється на пошук островів, жолоб, вивчає там природні особливості. А також отримують проблемне питання «Чому Тихий океан назвали Тихим?», або «Чи є п'ятий океан?». Одержану інформацію учні заносять до «Щоденника мандрівника». На наступному уроці вони обмінюються «Щоденниками мандрівника», досліджують їх і пишуть рецензію.

На етапі закріплення знань застосовую прийом «Картографічна лабораторія» (виконати завдання за допомогою карти або на контурній карті), або «Творча лабораторія» (6 клас, тема «Нерівності земної поверхні. Абсолютна та відносна висота»).

Для перевірки номенклатурних знань часто застосовую прийом «Аукціон» (на час члени групи підписують назви, наприклад, річок Африки, країн Північної Америки), де керує капітан групи.

На етапі узагальнення, систематизації знань використовую проектну діяльність. Так, після вивчення теми «Населення України» (9 кл.) пропоную стати дослідниками. Цей проект мав назву «Населення Письмечівської с/р» (рис.4).

Досвід роботи в школі дозволив мені на уроках географії спочатку пропускати все через себе, але оглядаючись, а потім використовуючи те, що підходить, щось відкидати, відточувати, застосовувати ще глибше, тобто створювати свою систему і тим самим розвивати допитливість учнів, природні здібності дітей. У своїй роботі використовую принцип: «Не обов'язково бути ходячою енциклопедією, треба розвивати в собі енциклопедичну допитливість». Усі використані мною технології направлені на пізнавальну і творчу діяльність учнів, вирішують головну задачу – формування людини з новим рівнем свідомості.

2. Технології інтенсифікації навчання

Для того, щоб організувати пізнавальну і творчу діяльність учнів на уроках, застосовую у своїй роботі **технології інтенсифікації навчання** на основі схемних і знакових моделей навчального матеріалу, де прагну використовувати сигнальні загадки, які можуть привести до складання конспекту у вигляді знаків, схем, складанню опорних схем – «шпаргалок». Робота із сигнальними загадками, сигнальними схемами сприяє розвитку мови учнів, оскільки опори, позначені в них, створюють в пам'яті ланцюг асоціацій і служать сигналом для відновлення розповіді, яка в цих опорах закодована. Саме сигнальні схеми і загадки на уроках географії є особливим видом наочності, що в стислому вигляді визначає певний зміст матеріалу, що вивчається. З їх допомогою програмується навчальна діяльність учнів, упорядковується засвоєння і аналіз матеріалу, що вивчається, підвищується ефективність його запам'ятовування і полегшується творче застосування, що тим самим допомагає вчителю ефективно використовувати урочний час. Наприклад, застосовую **метод асоціювання** – це стратегія навчання, що має сприяти вільному і відкритому висловлюванню учнями своїх думок та здійсненню зв'язків між окремими поняттями. Так, у 9 класі на уроці з теми «Трудові ресурси», запитую: «Які асоціації викликає у вас термін «трудові ресурси»? На дошці пишу центральне слово, а учні записують слова і фрази, що спадають на думку з цієї теми.

На уроках застосовую наступні технології: «Пошук інформації», сумісний проект, «Дерево рішень», дискусія. Так, вивчаючи тему «Внутрішні сили Землі» в 6 класі, я даю завдання по рядах написати оповідання «Я бачив, як вивергається вулкан», «Тепер я знаю, що таке землетрус», «Я відвідав долину гейзерів». Використовуючи таке завдання, учні описують звуки, температуру, вологість, шум, який чують, вивчаючи це питання, описують свої переживання. Після вивченої теми я пропоную учням скласти різноманітні запитання по варіантах або

рядах. Наприклад, Варіант I: складіть запитання, яке починається зі слів «хто», «що», «який» тощо. Варіант II: складіть запитання, що починається так «Як ви уявляєте собі...», «Як ви розумієте...». Варіант III: складіть запитання, що починається так «Поясніть чому...».

Застосовую також **методику взаємних запитань**, яку зручно застосовувати, коли на уроці необхідно читати текст підручника. Два учні читають текст, зупиняючись після кожного абзацу, та по черзі ставлять одне одному запитання. Застосовувати цей метод можна також під час роботи з усім класом. Пари взаємних запитань можуть складати: учень – учень, учитель – учень, учень – учитель, група учнів. Під час групової діяльності записую на аркушах 5-6 окремих пунктів, що складають причинно-наслідковий зв'язок. Аркуші перемішую й розміщую на дошці. Учні розміщують їх у правильному порядку, обґрунтовуючи при цьому своє рішення.

Для успішного застосування інтерактивних технологій у викладанні географії використовую **прийоми розподілу навчального матеріалу на окремі частини** – опорні блоки, управляючи блоки, блоки самоперевірки, заглиблюючи блоки, цікаві, контрольно-узагальнюючі.

Завдання *опорного блоку* активізують знання й вміння учнів з попередніх курсів, показують логічний зв'язок між раніше вивченим і новим матеріалом. Тут використовую наступні прийоми й методи освітніх технологій: «Мозковий штурм», «Так - ні», «Вірю – не вірю», «Мікрофон», географічний диктант, загадки, тести.

В *управляючий блок* включаються завдання на організацію пізнавальної діяльності. Питання спонукають учня до активної розумової діяльності, а при самостійній роботі з текстом служать цільовій установці («Творча лабораторія» (рис.5), «Акваріум», «Пошук інформації», «Синтез думок», «Чомучка», складання опорних схем – «Шпаргалка»).

«Творча лабораторія»:

«Багатство Світового океану», 7 кл., «Виверження вулкану», 6 кл.

Завдання *блоку самоперевірки* допомагають учням перевірити рівень засвоєння матеріалу. Їх мета – виділити головне. («Мікрофон», «Так - ні», «Вірю – не вірю», «Знайди помилку», «Взаємоопитування», «Взаємоперевірка»).

Завдання *розширювального блоку* носять творчий характер, вимагають глибоких знань і умінь, використовую їх у новій навчальній ситуації. Виконання

завдань припускає залучення додаткової літератури (проекти рефератів, загадок, кросворди).

Цікавий блок включає завдання, мета яких поглибити пізнавальний інтерес до географії, допитливість (схеми, загадки, рисунки).

Завдання *контрольно-узагальнюючого блоку* дозволяють визначити рівень засвоєння основного змісту теми. Завдання такого характеру дозволяє дитині дати впевненість у тому, що в навчанні вона доб'ється успіху, учить її вчитися (уроки-подорожі, КВК, навчальні ігри, пізнавальні семінари, творчі звіти, прес-конференції).

3. Технологія проблемного навчання

Обов'язково на практиці застосовую **технологію проблемного навчання**, цьому сприяє сама суть предмета. Проблемне навчання активізує розумову і пізнавальну діяльність, підвищує інтерес до знань взагалі, і учні є свідками того, що зміст навчальних програм з географії не відірваний від реального життя людини і навколишньої дійсності. На уроці проблема може бути виражена у формі проблемного запитання, завдання або задачі.

Проблемна задача, проблемне завдання. В основі їх лежить дослідницький (пошуковий), творчий характер самостійної пізнавальної діяльності учнів. Проблемні задачі можна сконструювати за кінофільмом, картиною, за матеріалом певних документів, за даними про об'єкти природи і виробництва.

Проблемна ситуація. Являє собою усвідомлене учнем утруднення, подолання якого вимагає пошуків нових знань і способів дій. За своєю психологічною структурою охоплює предметно – змістовий аспекти мотиваційний, особистий (пізнавальні потреби, інтелектуальні можливості особистості – її творчі здібності і набутий досвід).

Розробка проблемних завдань, поданих у незвичайних для учнів формі, на основі яких можна розігрувати на уроці різні ігрові ситуації, проводити уроки – подорожі, являє собою один із перспективних напрямів у розвитку проблемного підходу в навчанні географії. Ігри можна організовувати під час вивчення всіх материків. Наприклад, «Врятуйте острів Робінзона!», «Подорож Амазонкою».

Всі методи і прийоми забезпечують розвиток активного самостійного творчого географічного мислення. Намагаюся на кожному уроці застосовувати проблемні ситуації і різні форми вираження проблеми. Застосовую на уроці **прийом «Лист для себе», або «Напиши мені SMS»**. Таким чином, кожен учень незалежно від рівня підготовки бере участь у розв'язанні колективної проблеми.

Особливо важливо, я вважаю, щоб вивчення предмета спиралося на **ігрові технології навчання**. Ігрові методи сприяють залученню учнів до творчої діяльності, спілкуванню, припускають особливий підхід в ігровій ситуації, стимулюють пізнавальну активність учнів. У процесі гри учні самі прагнуть подолання труднощів, ставлять задачі і вирішують їх. Ігри сприяють організації

групової форми роботи учнів, у дітей формуються і закріплюються уміння працювати з картою, текстом підручника, дидактичним матеріалом.

«Гра – це можливість відшукати себе в суспільстві, себе в людстві» (Я.Корчак):

- ✓ стан дітей у процесі гри – це стан позитивний (емоційний, психологічний),
- ✓ гра навчає,
- ✓ гра розвиває пам'ять, чіпкість розуму,
- ✓ гра стимулює самостійну діяльність,
- ✓ гра дає дитині можливість відчувати власний інтелектуальний успіх,
- ✓ гра може «розбудити» навіть найслабших учнів.

Географічні ігри вирізняються значною розмаїтістю і розрізняються за класифікаціями:

- за кількістю учасників (групові, індивідуальні);
- за визначеними освітніми цілями:
 - ігри, під час вивчається новий матеріал, формуються навички й уміння (рис.7);
 - ігри для підвищення загального інтелектуального рівня, розвитку кругозору;
 - ігри узагальнювального повторення і контролю знань і вмінь (рис.8).
- за формою проведення (КВК, вікторини, рольові ігри (рис.9), турніри, брейнг – ринг, ігри – аукціони, ігри на природі під час екскурсії, конференції, змагання тощо).

У процесі своєї роботи я ставила перед собою питання: «Як досягти поліпшення результатів у навчанні географії?». Вважаю, що використання ігор і є однією з відповідей на це питання.

Географічна гра «Паралелі й меридіани», 6 клас.

4. Технологія проектів

Вирішення проблеми розвитку в учнів самостійності, творчого ставлення до справи, звички до навчання протягом усього життя покладається на **технологію проектів**, тобто впровадження навчальних проектів у навчальний процес. Метод проектів складає основу технології проектного навчання, зміст якого полягає в самостійному освоєнні учнями навчального географічного матеріалу і створенні конкретного продукту, що дозволяє учням пережити ситуацію успіху, самореалізації. Робота над проектом передбачає розв'язання проблемних ситуацій, що вимагає від учасників пошукових зусиль, спрямованих на розробку і обов'язковий захист і аналіз результатів.

Розрізняють такі типи проектів. **Дослідницькі проекти** потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності, соціальної значущості, продуманості методів, експериментальної обробки результатів. Мають свою структуру:

1. Постановка мети, доведення її актуальності.
2. Визначення предмета чи об'єкта, завдань і методів, методології дослідження.
3. Висування гіпотез, припущень щодо вирішення проблеми.

Творчі проекти (рис.11, 12) не мають конкретної структури спільної діяльності учасників, а підпорядковуються кінцевому результату. Попередньо учасники проекту домовляються про заплановані результати та форму їх представлення (колаж, вечір, свято, газета, фільм).

«Економічні райони України», 9 клас.

Ігрові проекти. Учасники можуть бути літературними героями і реальними особистостями. Тут імітуються їхні соціальні і ділові стосунки.

Інформаційні проекти спрямовані на збирання інформації про якийсь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників з цією інформацією, її аналіз, узагальнення фактів. Структура такого проекту:

1. Мета проекту, його актуальність, методи отримання та обробки інформації.
2. Результат (реферат, стаття, доповідь, відеофільм).
3. Презентація.

«Країни Європи», 10 клас.

За характером взаємодії учасників проекти поділяють на внутрішні та зовнішні. За тривалістю проведення розрізняють проекти: короткотривалі, середньої тривалості, довготривалі.

Використовуючи цю технологію у своїй практиці, помітила, що учні із задоволенням опановують комплекс географічних умінь (пізнавальних, практичних, оцінних), вчаться опановувати нові знання, а також інтегрувати їх, розширюють свій географічний кругозір.

З метою збудження розумової діяльності чня часто на уроках використовую **творчі завдання**. На початковому етапі застосовую прості завдання, а потім – більш складні, творчі.

5. Технології різнорівневого (диференційованого) навчання

Технологія різнорівневого (диференційованого) навчання передбачає створення педагогічних умов для включення кожного учня в діяльність. В основу диференціації покладений рівень складності завдань або їх кількість. Наприклад, при вивченні теми «Внутрішня будова Землі. Літосфера.» в 6 кл. на етапі «Закріплення нового матеріалу» учні самі вибирають одне завдання за ступенем складності. На етапах «Систематизації й узагальнення знань» та «Контролю й оцінювання знань» диференційована робота є обов'язковою умовою його організації.

6. Інформаційні комп'ютерні технології (ІКТ).

В наш час важко уявити життя без комп'ютера. На уроках та позакласний час застосовую комп'ютерну підтримку: комп'ютер урізноманітнює урок чи захід, викликає у дітей емоційний підйом, навіть слабкі учні із задоволенням працюють із комп'ютером (рис.17, 18).

Існують три основні форми роботи з ІКТ на уроках географії:

- 1) безпосереднє застосування в навчальному процесі;
- 2) для організації самостійної роботи;
- 3) для забезпечення пізнавального дозвілля.

Види роботи з ІКТ:

- використання мережі Інтернет, застосування власного сайту;
- підготовка до олімпіади;
- наукові дослідницькі роботи;
- розробка презентацій, проектів;
- робота з електронними книгами та атласами;
- розробка анімацій;
- виконання практичних робіт;
- розробка тестових завдань;
- створення і демонстрація схем, слайдів, географічних об'єктів, карт, фотографій, графіків, діаграм.

Одним з головних і масштабних джерел інформації є мережа Інтернет. Віщальні, інтерактивні й пошукові послуги активно використовуються в шкільній географії. Завдяки Інтернет – ресурсам отримуємо наукову, науково – популярну, довідкову, статистичну, пізнавальну й освітню інформацію.

Застосування ІКТ у процесі навчання географії полегшує засвоєння навчального матеріалу, надає можливості для розвитку здібностей учнів, зростає рейтинг вивчення географії серед інших предметів скорочується час підготовки учнів до уроку.

7. Науково – дослідницька діяльність

Крім того, організовую навчання так, щоб формувати в учнів творчі здібності та готовність до **науково- дослідницької діяльності**, яка стимулює саморозвиток особистості як учня, так і вчителя. Організацію науково – дослідницької роботи в школі розпочинала з екскурсій, одноденних походів. Залучаються учні, які добровільно, самостійно намагаються працювати з краєзнавчими, історичними, географічними, геологічними фактами. А мій обов'язок – підтримую і допомагаю їм у цьому.

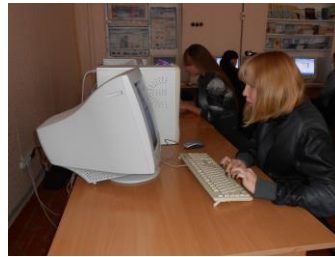
«Вивчення ґрунтів своєї місцевості»,
8 клас.

«Дослідження річки Комишувата Сура»,
8 клас.

ІІІ. РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Значну увагу приділяю **обдарованим дітям**. Такими заходами, які допомагають удосконалювати знання й озброюють учнів практичними навичками, є олімпіади турнір юних географів конкурси – захисти науково – дослідницьких робіт, КВК, тиждень географії. Під час роботи з обдарованим дітьми використовую такі форми навчання: індивідуальні, фронтальні, групові, заняття – дискусії, семінари, дебати, організаційно – діяльні ігри, рольові ігри.

Олімпіада з географії.

Районний турнір юних географів.

Тиждень географії: шоу «Мода і географія», «Екологічний бій», «Щасливий випадок».

IV. ПОЗУРОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Продуктивне значення передбачає проведення **позаурочної діяльності**, в основі якої лежить розвиток пізнавальної діяльності учнів, уміння самостійно конструювати свої знання і орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Даний напрямок реалізується через еколого-краєзнавчий гурток «Юні екологи – краєзнавці» та секцію НТУ «Дослідник». Продовженням уроків фізичної, економічної та соціальної географії є організація заходів – вечорів, круглих столів, звичайних занять.

Гурток «Юні екологи – краєзнавці».

Районний конкурс «Солоняницина очима юних дослідників», НТУ «Дослідник»

Таким чином, сьогодні у сфері географічної освіти впроваджується велика кількість інновацій різного характеру, спрямованості і значущості, вони стосуються організації, змісту, методики і технології викладання.

Інноваційні підходи використовую на різних етапах уроку, які розвивають активне ставлення учнів до навчальної роботи в класі, сприяють розвитку логічного мислення, бажання пізнати причини природних явищ і процесів.

V. НЕСТАРДАТНІ УРОКИ

Нові підходи у викладанні географії здійснюю за допомогою **нестандартних уроків**, використання нестандартних завдань або запитань, форм роботи. Найчастіше проводжу урок – експедицію, урок – конференцію, урок – телепередачу, урок – семінар, урок – заочну екскурсію, урок – КВК, урок – проект, урок – інформаційне повідомлення та інші.

Фрагменти уроку – експедиції.

Фрагменти уроку – передачі.

Фрагмент уроку – семінару. КВК на тему «Африка»: розминка, 7 кл.

*Фрагменти уроку – проекту
з елементами майстер – класу «Художні промисли України», 9 кл.*

Фрагменти уроку – проекту «Населення Письмечівської с/р», 9 кл.

VI. ВИСНОВОК

Я розповіла лише про деякі методи і прийоми продуктивного навчання, які застосовую в системі своєї педагогічної діяльності.

Те, чим з вами поділилася, шановні колеги, звичайно не є рецептом на шляху створення вашої системи конструювання уроків. Сучасний етап, коли розв'язуються задачі Державної національної програми «Освіта (Україна ХХІ століття)» і Національної доктрини розвитку освіти України в ХХІ столітті, вимагає використання освітніх технологій, і якщо вводити їх в систему, то обов'язково з'являться результати.

Вважаю що кожен учитель повинен працювати на кінцевий продукт – компетентного випускника, адже, як сказав Д.Робінсон «Досягнення учителя завжди виміряють кількістю учнів, які його перевершили». ()

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Адамский А. Положение об инновационной школе // Управление школой. – 1997. – с. 320. – с.5
2. Антонець М. Роль інноваційних процесів у розвитку школи // Педагогічна газета. – 1996. - №6. – с.3.
3. Бут А.А. Дидактичні умови диференціації групової роботи на уроках географії. - Х.: «Основа», 2006. - № 13-14. – с.69.
4. Винокур М.С., Скуратович О.Я. Листы опорных сигналов и структурно – логические схемы на уроках географии: Пособие для учителя. – К.: Рад. Шк., 1990. – с. 48.
5. Герасимюк Т.О. Групова навчальна діяльність як інноваційна технологія у вивченні географії. - Х.: ВГ «Основа», 2012. - № 23 – 24. – с.66.
6. Голембієвська Н.В. Інформаційні комп'ютерні технології (ІКТ) у процесі навчання географії. – Х.: ВГ «Основа», 2008. № 15-16. - с.57.
7. Догань Г.Д. Інтерактивні технології на уроках географії. – Х.: ВГ «Основа», 2005. – с. 128.
8. Лучанов В.А. Організація науково – дослідницької роботи учнів. – Х.: ВГ «Основа», 2013. - № 5. – с.2.
9. Назарова Л.Д. Приготовьтесь не скучать! Пособие по физической географии для учителей. – Орел: ОблИУУ, 1998. – с. 108.
10. Науково – методичний журнал «Географія». Використання опорних сем та конспектів на уроках географії. – 2003. – № 17. - с. 40. – с.5.
11. Науково – методичний журнал «Географія». Робота з обдарованими дітьми під час вивчення географії. – 2003. - № 10. – с. 40. – с.30.
12. Науково – методичний журнал «Географія». Використання інформаційних технологій на уроках географії. – 2005. - № 23. – с. 40. – с.40.
13. Науково – методичний журнал «Географія». Використання навчальних ігор на уроках географії. – 2007.- № 6. – с. 40. – с.10.
14. Науково – методичний журнал «Географія». Географічні ігри. – 2008. – с. 80. – с.73.
15. Подрушняк Л.І. Інтелектуально – розважальні ігри на уроках географії. - Х.: ВГ «Основа», 2012. - № 23- 24. – с.57.
16. Пшенична С.А. Проблемне навчання на уроках географії. - Х.: ВГ «Основа», 2008. - № 18. – с.5.
17. Рева Н.В. Проектні технології в роботі учителя. - Х.: ВГ «Основа», 2010. – №5. - с.5.